

НАША СПРАВА

Wilenska 12, m. 6.
9, n. 9.
9, n. 9.
9, n. 9.

Выходзіць два разы у тыдзень.

Адрес Рэдакцыи:
Вільня, Віленская вул. 12—
Редакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня,
апрача съвточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.

Падлісна на адзін месяц з дастаўкай да хаты
1 зл. 50 гр. Для заграніцы ўдвай даражэй.
Перамена адреса 30 гр.

Няпрынтыя ў друк рукапісы назад не
вяртаюцца.
Аплаты надрукованага залежыць ад Рэдакцыи.

Цена абвестак: перад тэкстам 25 грош.,
сярод тэксту 20 гроши і на 4 стр. 15 гр.
за радок пашты ў 1 шапальту.

№ 9

Вільня, Пятніца, 24-га сінення 1926 г.

Год I

Калядны нумар нашае газеты (на 6 стр.) сканфіскаваны паліцыяй па зарадзе п. Камісара Ураду на м. Вільню, які даглядзіў адзінкі праступлення ў прадавіцы „На разыўтаньне” і ў канцовай частцы апавяданьня „І нас разбудзілі”

АДКРЫТАЕ ПІСЬМО

да Старшыні Рады Міністрау Польскай Дзяржавы Пана Ма́ршалка Пілсудскага.

Больш як 2 з падавінай гады „ісце” ў Польшчы выданы з прачыну ўраду Закон 31 ліпня 1924 г., які прызнаў права нацыянальных мер нацыянальных на школу ў іх роднай мове, ды адчыніў — прауда, вузкі і цярністы — шлях да реалізацыі гэтых прав. Блізу 2 гады „абязывае” ў краі выдавае п. Міністрам Асветы — у паразуменіі з п. Міністрам Унутраных Справ — распараджэнне аб выкананьні гэтага Закону 31 ліпня.

І вось ціпер мы павінны — адкрытым лісьце да Пана Старшыні Рады Міністрау — публічна сцьвярдзіць, што „стнуючы” закон вя дзесь у краі, а „выканувае распара-дженне” — які выконавца на мясох падудаднімі абодвух п. п. Міністрау...

І які-б „апрауданы” ці „тлумачэні” ні прыводзіць гэтаку, больш як дзіўна-му лесу Закону 31 ліпня, перад намі нязыбы і бяспречны факт, што вя толькі ніводнай Беларускай Школы не адчынена дагэтуль на падставе гэтага закона, але — наадварот: апошнія, істнаваўшыя яшчэ да закона 31 VII 1924 г., неіншым Беларускіх Школаў за гэты час з'яўліўдаваны ці перароблены на польскія.

Галоўная Управа Таварыства Беларуское Школы, як і раней яго Цэнтральная Школьная Рада, праз уесь гэты час вяла ды вядзе ўпорную барацьбу за здзесьненне хадзьбы — наадварот: апошнія не здавальняючага ўсіх слушных дамаганьняў беларускага грамадзянства, Закону.

На падставе залеталіўванага Уладай Статуту нашага Таварыства — мы вучым бацькоў беларускіх дзяцей школьнага веку дабівца сваіх праву, дадзеных ім законамі Польскай Рэспублікі. Мы вучым гэтум бацькоў — грамадзянам Рэспублікі — прадбачанымі Законамі — падаваць скаргі і наязлічыць на дужынцы мясох уладаў — адміністрацыйнай і школьнай, якія — вя толькі вя йдуць на спатканье беларускаму народу ў выкананьні дадзеных яму Законам праву, але, траба сцьвярдзіць, палпосту плянова і систэматична, часта тасуючы фізичныя гвалты і зьдзекі, перашкаджаючы яму ў гэтым — з ўсім нарушэннем „абязываючага” ў Рэспубліцы закона даўства.

Галоўная Управа Таварыства падавала ды падае да ўладаў ўсіх інстанцыяў шматлікія скаргі на гэтыя наядынцы ўрадоўцаў, якія сабатуючы ясны і бяспречны загады Закону. Цэлы рад скаргаў быў скіраваны Таварыствам да найвышэйшых прадстаўнікоў выкананіяў улады ў Рэспубліцы.

Але, на жаль, — мы павінны тут сканстатаўшы, што ніякага ўплыву на адносіны мясох уладаў да насялення гэтыя скаргі ня мелі.

Чым вытлумачыць гэты дзіўнае з'яўлішча, мы ня ведаем. — Ці да паноў Міністрау не даходзялі нашы скаргі? Ці паны Міністры з імі на ліцаца? Ці, можа, паны мясох дробны ўрадоўцы ня слухаюць загаду сваіх Міністраў? Ці, можа, на мясох гэтыя скоргі загады, калі яны і пішуць, — разглядаючыя, як „вымушаныя высокамі падліскі фармальныя адпіскі”, а с паміж радкоў іх чытаецца „запраўдная воля польскай улады” — неяк неахвотна да Закона 31 ліпня? Цяжка адказаць на гэтыя пытанні, але факт наядынных наядынціў ды гвалтаў над Законам на мясох — і насыль ўсіх нашых скаргаў — застасца фактом. І вось, каб ні ў кога не епарадзілася найменшага сумліву, што Твой Асобе, у руках якой сканцэнтравана ў сучасны момант уся фактычна і праўнай улада ў Польскай Дзяржаве, ведама ўся прауда аб tym, што на мясох з выдаванымі ў цэнтры законамі і загадамі Найвышэйшых прадстаўнікоў дзяржавы ўлады падліскі ўрадоўцы зусім ня ліцаца. — Галоўная Управа Таварыства Беларуское Школы, як прадстаўніца арганізаванага дзеяя школьнага будаўніцтва беларускай грамадзянства, настанавіла з'яўляцца да Пана Старшыні Рады Міністрау Польскай Дзяржавы з адкрытым публічным заклікам, каб урачце паложаны быў канец ігнараванню, ды сабатаўанью праўна абязываючага закона, каб быў спынены урачце зъдзені ды гвалты над Беларускім народам.

Пазволім сабе перадуем у кароткім нарысе высьветліць Пану Старшыні ход і вынікі так званага „школьнага піебендыту”, які адбыўся на беларускіх ашпарах Польшчы ў леташнім годзе, дадаўшы да таго і агульную падсумоўку звязаных з ім гвалтаў і наядынціў ды барацьбы прадстаўнікоў школьнай адміністрацыі.

Кані — на падставе Распараджэння з 7. I. 1925 г. — адчынілася магчымасць выкананія на дзеле Закону 31/VII-24 г. беларуское насяленіне, якое ўжо і раней закінчыла і ўлады Таварыства і прадстаўнікоў Беларускіх Пасольскіх Клубаў масавымі пастаўкамі аб адчыненіі школьнага будаўніцтва беларускай грамадзянства, пастаўвалі з'яўляцца да Пана Старшыні Рады Міністрау Польскай Дзяржавы з адкрытым публічным заклікам, каб урачце паложаны быў канец ігнараванню, ды сабатаўанью праўна абязываючага закона, каб быў спынены урачце зъдзені ды гвалты над Беларускім народам.

§ 8 успомненага Распараджэння вымагае ўрадавага пасъведчанія ўласнаручуцасці подпіса бацькоў ці апакуноў на дэклерацыях.

Наўбліжэйша — якімога наядыння афіцыяльная ўстанова, якая мае права, а значыць і абавязак, — падпісы, — гэта Гмінная Управа. Ясна, што дэклерацыі масамі з'яўляюцца ў гэтым спрадве да войтаў гміны. І вось, тут-ж, на першым кроку прадбачанай Законам акцыі, дэклерацыі спаткаюцца з пляновым і рапушчым адпарам з боку гэтага гміннага ўлады. Гмінны войты адмаўляюцца сцьвярджаць подпісы дэклерацій, паклікаючыся — то на простую забарону, то на адсутнасць здраваўнага распара-дженія з боку п. п. Старастай, то ставілі ад сябе дадатковыя, зусім не прадбачаныя Законом вымогаві, жадаючы ці то прадстаўленыя мэтыкаў дзяяцей, ці то асобнай платы з цвярдженіем подпісаў.

Гэткім чынам спрадве выкананія Закону на мясох начала зацягівацца задоўга, награждаючы стратай цэлага школьнага году.

Калі скаргі крымінага мясохага наядыння началі дахадзіць да беларускіх маслоў у Сойме, дык — пад наядынкам апошніх — п. Міністар Унутраных Справ выдаў 12/II-1925 г. Загад, у якім быццам ясна і выразна дамагаўся, каб войты і бурмістры бяспречнай і безадкладна сцьвярджаці подпісем дэклераціяў, прытмы зусім басноўна.

СПРАВА

Выходзіць два разы у тыдзень.

Няпрынтыя ў друк рукапісы назад не
вяртаюцца.

Аплаты надрукованага залежыць ад Рэдакцыи.

Цена абвестак: перад тэкстам 25 грош.,
сярод тэксту 20 гроши і на 4 стр. 15 гр.
за радок пашты ў 1 шапальту.

Але трэба сцьвярдзіць, што Загад п. Міністра зусім ня спыніў перашкоду ды наядынціў з боку войтаў і іншых прадстаўнікоў улады на мясох.

Сабабаж войтаў, тэрор з боку паліцыі — мундировай і тайной, — якая рабіла ў дэклераціяў вобыскі ды арышты; запужванье з боку польскіх вучыцяліў, якім, відаць, адчыненіне беларускай школы пагражае стратай месца, — вось варункі, у якіх, паведоміў адэў з пасольскіх інтерполяцыяў, адбылося складанне дэклерацыі ў 1925 г. Такія пасольскія інтерполяцыі сцьвярджаюць, што наядыні не пашашаны да Закону і загадаў вышэйшых уладаў Рэспублікі пакалі і вышэйшыя правінцыяльныя школьнія улады — у асабах п. п. Школьных Інспектараў. Паны Інспектары, прымакаючы дэклерацыі, адмажацісці выдаваць паківіваныі і стаўляці ад сябе, таксама як войты, новыя, не прадбачаныя ў Законе, варункі і вымаганні.

Апрача таго п. п. Інспектары бралі на сябе таксама не прадбачаную Законам ролю агітатораў і барацьбітаў прызнанай прынцыпама Законам беларускай школы; да гэтаў акцыі, съследам за начальствам, ахвотна далучыліся і п. п. вучыцялі польскіх школаў. У дадатак — у гэтаў акцыі п. п. Інспектары карысталіся не толькі незаконімі, але і не-законімі способамі барацьбі, тасуячы пагрозы ды ўсякага роду іншымі способамі наядыніцаў і педагогічнай сумленні беларускіх бацькоў.

Вучыцялі польскіх школаў не толькі не адставалі ад начальства, але ішлі яшчэ далей: у паразуменіі з мясох паліцыі (мундировай і немундировай), якой заноўнены наядыніцаў ашпары, некаторыя вучыцялі польскіх школаў часта пазвалілі сабе рабіць речы не толькі писумленныя, але і напроты праступныя... Яны, разам з гэтымі агентамі, арыштоўвалі дэклераціяў ды адбіralі гвалтамі ці хітрасцюю ад іх ужо сцьверджаныя дэклерацыі, ствараючы тых варункі „школьнага тэрору”, аб якіх так ярка кажа памяшаны Інтерполяцыя.

Факты гэтаў тэрору сцьверджаны дакументамі, якія знаходзяцца ў архіве Таварыства Беларускай Школы.

Інтерполяцыя адзначае, што агенты тайной паліцыі широка карысталіся способамі саўмізвацтва, выдаючы сябе ці то за школьніх інспектараў, ці за пайнамоцнікаў Беларускага Пасольскага Клубу, ці за прадстаўнікоў Т-ва Беларускай Школы, — відаць, здзяялі, каб выманиць у бацькоў падпісаныя імі дэклерацыі і з'яніцці іх.

Але, як глядзячы на ўсе гэтыя перашкоды, беларускі народ ўсё ж — у вельмі кароткі час (значыць карацейшы, чым устаноўлены для дэклераціяў на польскіх школы...) здолеў злажыць дэклерацыю больш як на 400 урадавых беларускіх школаў, — выпадуішы ўсе суровым фармальнасці, вымоганыя Выканайчым Распараджэннем да Закону 31 ліпня.

Згодна з тым школьны Улады павінны былі — у школьнім 1925—1926 годзе — адчыніць гэтым 400 школаў.

Цяпер ужо маем срэдзіну 1926—1927 школьнага году, але ніводнай беларускай школы дагэтуль на падставе Закону 31 ліпня не адчынена...

Страчаны такім чынам яшчэ адзін школьні год для дзяцей, але адначасна стравана ёй дзяцініца вера народу ў чужую спадчыну... Народ наш набраўся беларускай веры ў свае ўласныя сілы... Ён навуццаўся плянова, салідарна, спакойна да ўперна дзяяць, перамагаючы легальнімі шляхамі стаўлянныя яму перашкоды... Ён на дзяеле пазнаў і ацаніў сілу і значэнне пляновай масавай працы, значэнне супольных згодных выслікаў, значэнне — самаарганізацыі...

У выніку ўсяго гэтага — ту-ж акцыю ў гэтым 1926 годзе беларуское наядыніце праводзіць ужо сіламі значна больш аб'яднавымі ды арганізаванымі — як у чиста культурнай сферы установе Т-ва Беларускай Школы, так як нам ведама, у радох ахапіўшай ўсе беларуское сялянства палітычнай Партыі Беларускай Сялянска-Рабочай Грамады...

Цяпер, трэба дагаварыць справу да касца. Трэба сцьвярдзіць яшчэ адну, меншую, галоўную рэсю ў тэх сістэме, якая, як бачым, праvodіца ўсімі рангамі ўрадоўцаў.

Трэба сцьвярдзіць, што ўсе перадлічаныя вышэй, як прыклады, выпадкі панаваўшыя на нашых беларускіх ашпарах у часе школьнай кампаві 1925 году — гвалтаў наядынціў астайліся дагэтуль бяснармі... Чаму гэта так сталася, чаму так ідзе, у гэтым — галоўнае пытанне, на якое хай знойдзе адказ у сваім сумленні Той, у чыліх руках цяпер знаходзіцца ўсе ўлада ў Польшчы...

Мы павінны толькі сцьвярдзіць, што дзяржавыны ўлады Распублікі ўсіх ступеней інакаціца на „ніядаваны” не могуць, як маюць права. — Аб гэтых наядынціціў, аб гэтых гвалтаў над Законам ды над грамадзянамі-беларусамі, выконываючымі гэты Закон, пісала ўся беларуская прэса; а біх даведзілі да ведама вы

таў, адны—паклікаючыся на адсутнасць распараджэння ад старастаў, іншыя ізноў-и незаконна жадаюць прадстаўленні ім мэтрыкаў, яшчэ іншыя — вымагаюць плату за насьведчанне подпісаў і г. д. і г. д.

Паны старасты на толькі не разгугуць на надужыцыі войтаў, але часта самі віразна идуць па тым-же шляху надужыцы.

Так, напрыклад, Косаўскі Стараста паперай склаў да войтаў з 21/X. о. г. № 2168 загадывае войтам, каб якія вымагалі ад дэклірантаў прадстаўленні мэтрыкаў, хады падзеяў урадавага распараджэння з 7/1. 1925 г. справа праверкі веку даценій, педанікі ў дэкліраціях, належыць выключна да Школьнага Інспектара, а не да войта, бурмістра і старасты.

Каб якія быць галаслоўныі, падаем — з масы прысыманых нам скаргаў і пратароў — некалькі з тых, якія былі ўжо скіраваны да прадстаўнікоў цэнтральных уладу Рэспублікі:

1. Скарга, падпісаная 17 жыхарамі вёскі Сівічы, Беніцкай гміны, Маладечанскага павету, скіраваная да п. Прем'ера і п. п. Міністраў Унутраных Справ і Справаў-дзіўствіці, дзе сцверджана, што войт, да якога звязваліся дэкліранты аб насьведчанніе подпісаў 22 і 23 кастрычніка г. г., сказаў ім пітакаць, а сам уцек, вымыўшы замест сябе генералданта паліціі Даванкоўскага, які ў пагрозім выгнаў дэклірантаў з гміны. Пэтэны просьбіць п. Прем'ера Марш. Пілсудскага — загадаць, каб войтаў на імені права рабіць гвалт над іх правамі і над Распараджэннямі Міністра Асвятіці.

2. У пісьме да П. Міністра Унутраных Справ 6.XI 1926 г. Галоўная Управа Таварыства Беларускага Школя пералічыла войтаў тых гмінаў, у якіх дэкліранты снаткай з адмовай насьведчыць іх подпісы: гэта войты гмінаў Манькавічы, Паставы, Жосны, Пастаўскага павету; Палачаны Маладечанскага пав.; Сухапольске Пружанскага пав.; Апрача таго, да той-же паперы быў далучаны пратакол сімін в. Вілікай-Кракоткі, Міжавіцкага гміны, Слонімскага павету, які сцверджыас тых чысленна і яркія надужыцы, а павет і праступленні войтаў, абыкі якіх гаворыцца вышэй наўгада.

У другім пісьме Галоўная Управа Т-ва Беларускага Школя — да П. Старшыні Рады Міністраў і Міністра Унутраных Справ ізноў пералічыла цэлы рад войтаў, якія — або цалком адмаўляюцца сцверджаніем подпісаў, або незаконна вылагаюць за гэта плату; а даецца гэта ў наступных гмінах: па ўсім Пастаўскім павете, у Гарадзейскай гм. Насціліскага павету, у гм. Мір Століцкага пав., у гм. Марочна Пінскага пав., м. Скідель Гора-дзвінскага павету і шмат іншых.

Апрача гэтых скаргаў да цэнтральных уладаў, Галоўная Управа Т-ва Беларускага Тыпульни наўгада зварачалася да п. п. Вялікодаў усходніх відаводстваў, перамічываючы наўгада заснаваны ўсе сцверджанія на мясцох надужыцы і бурмістру — у справе вынанання правілаў аб складанні дэкліраціяў. Коні гэтых скаргаў таксама насыпаліся на Міністру Унутраных Справ.

Весь кароткі сьпісак сцверджаных фактаў войтаў сцверджаніем уласнічысці подпісаў на дэкліраціях:

1. Войт Манькавічка гміны, Пастаўскага павету адмовіў жыхаром в. в. Калібічы, Агароднікі, Кучынічы, Русіні, Кубаркі, Асінкі і інш. Матыў: „яя маю права гэта рабіць”.

2. Войт Норыцкае гміны, Пастаўскага пав. адмовіў дэклірантам в. в. Вялікічы, Рукаўска, Гінкі і інш. Матыў: „не даволіў старасты”.

3. Войт Жасцяніскага гм. Пастаўскага пав. адмовіў жыхаром вёскі Гулі. Матыў: забарона з боку п. Старасты.

4. Войт Палацанскага гм., Маладечанскага пав. адмовіў дэклірантам в. в. Літва, Вілікі Кабылкі і інш. Матыў: забарона п. Старасты.

5. Войт Мікалаеўская гм., Даўгіненскага пав. адмовіў дэклірантам в. в. Міауронава, Падзвінінне, Астроўская, Янкава, Мікалаева, Залатаецкае, Загор'е, Кавалёва, Каматушкіна і інш. Матыў: „яя маю права” і „позна”.

6. Войт Свята-Вольская гм., Косаўская пав. адмовіў дэклірантам в. в. Абреў-кае-Волька, Малая-Гаць і інш. Матыў: не прадстаўлены мэтрыкі.

7. Войт Ражанская гм. адмовіў жыхаром в. в. Варашаўцы. Матыў: яяма мэтрыкаў.

8. Войт Сухапольская гм., Пружанская пав. адмовіў дэклірантам в. в. Члава Старая-Галені, Клетнае і інш. Матыў: яя мае даволіў ад п. Старасты. Урашце — згадаўся, зле за плату па злотаму ад дэкліраціі (далучаны пратакол дэклірантаў).

9. Войт гміны Марочна адмовіў сцверджаніем дэкліраціі. Матыў: яя мае распаджанія на гэта п. Старасты.

10. Войт Жухавіцкая гм., Століцкага пав. незаконна требуе мэтрыкаў ды прымушае дэклірантаў па некалькі разоў хадзіць, адкладаючы беспадставна справу.

11. Войт Пачапаўская гм. незаконна требуе за насьведчанне подпісаў па 25 грашай ад дэкліраціі.

12. Войт Дзялаўская гм., Наваградзкага пав. адмовіў жыхарам вёскі Запольле без усялякіх матываў.

13. Войт Караліцкая гм., Наваградзкага пав. адмовіў жыхарам вёскі Забалашчыце.

14. Войт Райчанская гм., Наваградзкага пав. адказаў на дамагальніне дэклірантаў з в. в. Яругі і Залотніцы вымаганнем ад іх па злотаму за дэклірацию.

15. Войт гм. Міжавіцкае, Слонімскага пав. адмовіў дэклірантам в. в. Юхнавічы Вялікай Кракоткі і інш. Матыў: „не признаю беларускай школы”. При гэтым далучаны пратакол вёскі Вялікай-Кракоткі — аб тым, што ў гутарцы з дэклірантамі войт Міжавіцкага гм. Чалей даволіў сябе ўжыць у найвялікшай меры непрэвайтны ды абраўлівый выражэнны, якіх мы тутака не наўтараем.

З гэтага — зразумела, дадёка на пеўнага сьпіску — існа, што бяскарэнія надужыцы з боку войтаў, за якімі стаіць толеруючыя іх улады і 1 і 2 інстанцыі, не толькі на спініміся, але і ў гэтym годзе, як і ў папярэднім, звязаныя штодзеннімі звязкамі на тэрыторыі ўсіх усходніх відаводстваў.

Примаючы над увагу той вельмі кароткі час, які астаўся дэклірантам дзеля виканання свайго гранадзка-нацыянальнага абавязку, а таксама гое, што гэтыя наўсянявічыяся гвалт і надужыцы могуць існуаў у значнай меры перашкодзіць беларускаму народу выкарыстаць усе права, належныя яму паводле законаў 31 ліпеня, — Галоўная Управа піўторна падкреслівае тут сваё дзялаганскі 1) аб безадыядным выданні рашучага агульнага загаду п. п. відаводам старастам, гмінным войтам і магістратам — аб незадобнасці течага вынанення імі ісцінных ужо загадаў, звязаных з законам 31 ліпеня, 2) аб прадаўжанні — ў сувязі з гэтым — тэрміну падачы дэкліраціі да дні 31 марта 1927 г. (на трох месяцаў) каб віриць беларускаму насядевому адбраную ў эпоху 1927 г. При гэтым Галоўная Управа выражася перад панам старшыней Рады Міністраў сваё глыбока перакананыне, што загады цэнтральнай Улады ў справе выканання Школьных Законаў яя могуць быць зразумеваны на мясцох, пакуль усе віны ў надужыцыах ды гвалтах урадоўцы на будзць рапчуваць пачынты да звязаніці і справядліві пакараны, чаю, зрешта, вылагаючы і — аўтарытэт Закону да павага ўлады ў Рэспубліцы.

Галоўная Управа Т-ва Беларускага Школя,

Віленія, 15.XII 1926 г.

Пераварот у Літве.

Ваенна-фашыстскі замах у Коўне.

Уноч на 17 сініння, у 3 гадзіні пападаўчи, у гмах Сойму — у часе вельмі гаратаў бою правіцы з лявіцай з прычыны арыштаваў раду фашыстскіх афіцераў — увайшоў атрад войска. Камандзір атраду, узімшоўшы на трыбуну, заявіў, што «армія паставіла скінуць урад, які хоча прадаца краі чужаземцам». Даўшы і мінуту Сойму «для намыслу», атрад ачыніў салю.

Адначасна быў арыштаваны: прэзыдэнт Рэспублікі, усе міністры і цэлы рад вышэйших урадоўцаў з лявіці.

Абвешчана ваенна дыктатура, за чалеякі фактычна стануў павадыр літоўскіх фашыстў — мэр Плехавічус. Камандантам Коўны назначаны другі павадыр фашыстў — народкунік Гловачкі.

Валсковая група, якая зрабіла замах, запрапавадзала павадыру правіцы Светоне становішча „галавы да дзяржавы”. Той біццам прапазіцыю прыняў.

Становішча арміі.

Што замах зроблены толькі часткай, можа, — найбольш актыўнай арміі, абыкі якіх насьведчыць тое, што ізвесці да Коўна значна частка гарнізону асталася вернай старому ўраду і, заняўши форт пад местам, пагравала бамбардыроўкай...

Аб настроях арміі съведчыць і такі факт. — На звязаўдзе камандзіраў усіх часткі літоўскай арміі, якія сабраўся якраз 17 сініння, прапазіцыя з боку спраўцаў замаху прызначыла новую ўраду была быццам адкінута большасцю ўчастнікаў звязаўдзу. Тады дом быў акружаны войскам, а ўчастнікі звязаўдзу абвешчаны арыштаванымі.

Літоўскія фашысты.

З чаго ўзвіняўся пераварот, цяжка пакуль што сцверджаніем дакладна. Ясна толькі, што грут яго — барацьба за ўраду правіцы з лявіцай, якую выкарысталі фашыстскія арганізацыі ў арміі, бязумоўна блізкая да правіцы...

Ведама, што ў апошні часы, пасыль на некалькіх гадоў гаспадарання ў краі, хрысціянскіх дэмакратыўных, урад стварыла лявіцу, зложавая з лявіцай і сацыялістам, якія дайші да ўлады, дэйкуючы падтрыманыя нацыянальных меншасцяў. А гэта, аразам, пасыль на чырвоную ўраду падзеяў, якія дайші да ўлады і, заняўши форт пад местам, пагравала бомбардыроўкай...

Польскія газеты адразу ж склікаюць на чырвоную ўраду з падзеямі, якія адбыліся ў польскіх гарадах і вёсках, але звязаўдзе з лявіцай і сацыялістам, якія дайші да ўлады, дэйкуючы падтрыманыя нацыянальных меншасцяў.

Польскія газеты адразу ж склікаюць на чырвоную ўраду з падзеямі, якія адбыліся ў польскіх гарадах і вёсках, але звязаўдзе з лявіцай і сацыялістам, якія дайші да ўлады, дэйкуючы падтрыманыя нацыянальных меншасцяў.

Такія меркаванія насочваюцца самімі сабой — у звязаўдзе з падзеямі замаху, дзе з яго пасыльехам... Але якраз гэты пасыль яшчэ — вельмі сумліўны. Есць уже весткі аб тым, што, на глядзішчы на вісіннае паланічынне ўзімі, якія дайші да ўлады, дэйкуючы падтрыманыя нацыянальных меншасцяў, пакуль не звязаўдзіліся з агульнай сітуаціяй у „Усходнім Вірменіі”.

Пакуль-што, „пераварот у Коўне” — бяскорыны... Пакуль выклікае „ковенскі пераварот” у Літве, яшчэ наўгада.

Ну, тады трэба думаць, што наўгул суседея „законічна сачыць за віладамі”, як толькі міністэр Залотні, можа і на будзіць... Ды — толькі заходні, але і — усходні.

У кожнім разе „ковенскі пераварот” можа стацца зваротнікі пунктаў у гісторычным разьвіцці із падзеяў на „Усходзе Вірменіі”.

Англійская грешы.

Венекія газеты якса пішуць, быццам пераварот у Коўні зроблены — за англійскія гроши. Прэсса новага ўраду падыкнівае — відзіць з падзеямі перавароту.

Новы ўрад.

На чылі новага літоўскага ўраду стаіць былі міністэр замежні, спраў, прэф. Вальдемарас, які наўдуна, у часе дыпломатіі ў СССР, выказаўся вельмі прыхильні да саюзу з Радам. Большасць міністраў належыць да хадзіць.

Урад мае ўзядыць ў піараваньне з Соймам, каб „залегалізаваць” зроблены ёй пераварот, — так, як гэта зрабілі на Польшчы.

Заявы „дыктатара” і прэзыдэнта Літвы.

„Віленскі дыктатар” Літвы маёр Плехавічус і прэзыдэнт Вальдемарас зрабілі журналистам вельмі цікавыя заявы, высыпілічыя пераварот.

Прычыны перавароту, — сказаў п. Вальдемарас, — чиста ўнутраныя. Літоўская грамадзянства было занепакоена „залішнімі прынужд

з в. Навасилькі ІІ, Вялейскага павету. Ваш ліст атрымалі. Арганізацыйны друкі атрымайце ў чынствомы камітэту ў Вялейцы (вул. Слабодка 50). Сабру Трында з м. Косава, Парл. білету на імя Міхальчыка Тамаша ўніважніць ня можам, бо ня ведам № білету. Напішице хоць дату, калі гэты білет быў атрыманы з Цэнтру. Секретарыяту. Нурывіцікаму Гуртку. Пасол прынехана ня можа. Прасце дазволу ад Старосты і арганізаціі самі гмінны гурткі. Гарыцікаму Гуртку, Наваградзк. ізв. Пратакол атрымалі. Друкі высылаем. Куньновічу Яну з вёскі Ваўкашына. Пасведчаные як сэкретар Ц. С. атрымалі. Сябрам Грамады можа застасіці і напалі. Налінаўскому Гуртку, Паставскага павету. Гэтакага закону яшчэ няма, каб паліцыянт мог па загаду каго-бы то ні было трэбаваць съпіс сяброві гуртка, і падобнае вымаганіе незаконна. Барукоўскому Гуруну, Braslaўскага пав. Календар гтымі днімі выйдзе з друку і можна выпісаць ў Беларускай кнігарні (Вільня, Вострабрамская 1). Мілевіцаму Гуртку, Слонімскага пав. На сабраныі ў закрыткі памішчаныі съпіваць свой гімн „ад веку мы спалі“ нікто забараніць ня можа. Паставіковы Курылаўскага пастварніку паступіў зусім незаконна. Жарабковіцаму Гуртку, Баранавіцкага пав. Ц. С. просіць пераслаць у Вільню да Ц. С. білеты, якія Вы праслі сваім лістом уніважніць. Грамавіцаму Гуртку, Горадзенскага павету. Патрэбную літаратуру атрымайце ў павятовым камітэце. Парл. білет № 4336 на імя Кастусі Ариюха ўніважніца, як загублены. Сакольскому Гуртку, Веластоцкага пав. Цэнтру. Секретарыят прынесіць аласлаць білет № 23247 вышы, старш. гуртка Юльяна Паплаўскага, паехаўш. ў Амерыку. Парл. білет № 25500, выданы на імя Міхалка Дубовіка, уніважніца, у замен выдаеща білет № 63200. Гарадзенскому Гімнаму Гуртку. Прышлеце ёсё, што вы маеце дзяловага. Сабру Кудо Язэпу з в. Лавошкі, Пружанская пав. Кіжак, якіх вы просіце ў сваім лісьце, ў беларускай кнігарні няма. Апрача таго, Беларускай кнігарні высылае кніжкі толькі па атрыманыні грошоў. Гусану Пётру. Справу Вашу передадзі ў Юрыдычны аддзел. Намароўскому Гуртку, Вялейскага павету. Прышлице першыя пасведчаныі з указанынем, якія зрабіць папраўкі. Камандзіраваць каго-колечы з Цэнтру. Сікр. на сабранніе Вашага Гуртка ня можам, бо ня маєм інструктару; аднона вывескі, Ц. С. лічыць, што вывеска ў гуртку вясковым зусім не неабходна, але нарахе на вялікі для вясковага гуртка выдаткі. Ярэміцаму Гімнаму Гуртку. Справа здача ведама. Павятовым Секретаром А. Міцкевічу шчырая падзялка за працу.

ХРОНІКА.

• Ад рэдакцыі. З прычыны сіячыя ў гэтым тыдні газета наша выходзе толькі адзін раз, за тое ў павялічаным размежы (6 страниц). Чародны нумар выйдзе на Новы Год — таксама на 6 страницах.

• Дамаганыне амністы. Апошняя даманстрыі перад Лукішкім вастрогам у Вільні, на якіх, паміх іншым, даманстрынты дамагаліся амністы для палітычных вязняў, — гэта новая жаламінанне і ўладам і грамадзянству аб доліх, хто—за змаганыне за лепшую будучыню для працоўных масаў месці і вёсак — палаў за вастрожных краты. І треба адзначыць, што ў выступленыях на вуліцы Вільні прымалі найбольш візігічнае ўчастце тыя работнікі, якія ѹдуць пад сцягам Грамады.

Але і вёска ў Заходній Беларусі ня сьпіць і ёмкім голасам дамагаецца зваленіем в астрагаў барацьбай за лепшую долю для яго. Як нас інфармуе Цэнтр. Секретарыят Беларускага Сялянска-Работніцкага Грамады, за адзін толькі тыдзень—ад 31 кастрычніка па 7 лістапада с. г.—адбыліся па вёскам 22 вечы, на якіх былі прынаймы рэзоляцыі з дамаганынем амністы для палітычных вязняў. А іменна: у вёсцы Мыслава, Слонімскага пав., у Зычыні, Пружанская пав., Квачы—Дзісненскага пав., Цінцивічы—Вялейскага, Сакоўшчына—Валожынскага, Залвор—Маладечненскага, Рэпіна—Браслаўскага, Зубры—Беластоцкага, Падкассе, Казловічы—Наваградзкага, Масаліне—Горадзенскага, Ваўковічы і Амневічы—Наваградзкага, Віронік—Браслаўскага, Плявокі—Дзісненскага, Гарэвічы—Наваградзкага, Трысцяніка—Вільнскага, Новас Сялі—Стаўпецкага, Юрайчы—Баранавіцкага, Ялоўка—Пружанская, Раманава і Ялуцівічы—Наваградзкага.

Гэта—апрача рэзоляцыяў павятовых азэльяў Грамады і вёскіх пасельскіх мітінгаў па мястах.

• У Беларускім Навуковыем Таварыстве. На паседжаныі прэзыдіума Бел. Навук. Тва 19 сінэжня — эгоды з прапазыцыяй сэкретара Ураду Т-ва грам. Тарашкевіча — пасланоўленіем расчыніць кроікі дзяля збору грошы на выданье Гадавіна Бел. Нав. Т-ва. Задзяліраваны ўжо ўсё рад паважных навуковых прац.

Адзначася настанеўленіем прыцягніць адміністрація прадаўніка дзеялі ўпрадакаваныя бібліятэкі і архіві ў музэі ім. Іа. Луцкевіча. Нямічаецца кандытатура д-ра Ігната Дварчаніса, які нядайна прымехаў з Прагі Чэшской.

• Наталка Палтаўка пабеларусу. У наядзю 19 сінэжня с. г. у салі Віл. Бел. Гімн. была згуляна Наталка Палтаўка — опэрэтика ў 3-х актах Катыраўскага, — пераложаная на беларускую мову З. Грыц вучаніцай В.Б.Г.

Згулялі — пад кірауніцтвам грам. Міхалевіча вучыцеля В.Б.Г. — добра.

Пасля пралагаўлення хор пад кірауніцтвам грам. Шырмы памастацку прыпяялі цекалькі беларускіх і ўкраінскіх песен. Задзяліваныя публікі было бязмежным, што выра-

жалася ў сініцах чыхах всплесках і выкліках пляцьця на "bis".

Треба адзначыць, што грам. Шырма ў кароткі час, зарганізаўшы пры гімвазі ўсе магчымыя сілы, паставіў вучыбускі хор на адпаведную вышыню.

Жадаем яму і надалей памыслай і карысной працы.

• Культурная пляцоўка. У Наваградку (Замковая вул. 7) Таварыствам Беларус. Школы адчынены Беларускі Народны Дом, дзе будуть чытальні лекцыі па беларуса-науцству, дзе будзе адчынена кнігарня. Тут же з'яўляецца Акруга Управа Т-ва.

Як бачым, самадзейнасць нашага грамадзянства на грунце культурна-асветнай працы на правінцыі ёсё больш развязываеца. — Новай культурнай пляцоўцы жадаем шчыра карыснае працы!

• Наваградзкая Акруговая Управа Т-ва Беларускія Шкілы, з увагі на памяшчаные памяшчаныі съпіваць свой гімн „ад веку мы спалі“ нікто забараніць ня можа. Паставіковы Курылаўскага пастварніку паступіў зусім незаконна. Жарабковіцаму Гуртку, Баранавіцкага пав. Ц. С. просіць пераслаць у Вільню да Ц. С. білеты, якія Вы праслі сваім лістом уніважніць. Грамавіцаму Гуртку, Горадзенскага павету. Патрэбную літаратуру атрымайце ў павятовым камітэце. Парл. білет № 4336 на імя Кастусі Ариюха ўніважніца, як загублены. Сакольскому Гуртку, Слонімскага пав. На сабраныі ў закрыткі памішчаныі съпіваць свой гімн „ад веку мы спалі“ нікто забараніць ня можа. Паставіковы Курылаўскага пастварніку паступіў зусім незаконна. Жаробковіцаму Гуртку, Баранавіцкага пав. Ц. С. просіць пераслаць у Вільню да Ц. С. білеты, якія Вы праслі сваім лістом уніважніць. Грамавіцаму Гуртку, Горадзенскага павету. Патрэбную літаратуру атрымайце ў павятовым камітэце. Парл. білет № 4336 на імя Кастусі Ариюха ўніважніца, як загублены. Сакольскому Гуртку, Слонімскага пав. На сабраныі ў закрыткі памішчаныі съпіваць свой гімн „ад веку мы спалі“ нікто забараніць ня можа. Паставіковы Курылаўскага пастварніку паступіў зусім незаконна. Жаробковіцаму Гуртку, Баранавіцкага пав. Ц. С. просіць пераслаць у Вільню да Ц. С. білеты, якія Вы праслі сваім лістом уніважніць. Грамавіцаму Гуртку, Горадзенскага павету. Патрэбную літаратуру атрымайце ў павятовым камітэце. Парл. білет № 4336 на імя Кастусі Ариюха ўніважніца, як загублены. Сакольскому Гуртку, Слонімскага пав. На сабраныі ў закрыткі памішчаныі съпіваць свой гімн „ад веку мы спалі“ нікто забараніць ня можа. Паставіковы Курылаўскага пастварніку паступіў зусім незаконна. Жаробковіцаму Гуртку, Баранавіцкага пав. Ц. С. просіць пераслаць у Вільню да Ц. С. білеты, якія Вы праслі сваім лістом уніважніць. Грамавіцаму Гуртку, Горадзенскага павету. Патрэбную літаратуру атрымайце ў павятовым камітэце. Парл. білет № 4336 на імя Кастусі Ариюха ўніважніца, як загублены. Сакольскому Гуртку, Слонімскага пав. На сабраныі ў закрыткі памішчаныі съпіваць свой гімн „ад веку мы спалі“ нікто забараніць ня можа. Паставіковы Курылаўскага пастварніку паступіў зусім незаконна. Жаробковіцаму Гуртку, Баранавіцкага пав. Ц. С. просіць пераслаць у Вільню да Ц. С. білеты, якія Вы праслі сваім лістом уніважніць. Грамавіцаму Гуртку, Горадзенскага павету. Патрэбную літаратуру атрымайце ў павятовым камітэце. Парл. білет № 4336 на імя Кастусі Ариюха ўніважніца, як загублены. Сакольскому Гуртку, Слонімскага пав. На сабраныі ў закрыткі памішчаныі съпіваць свой гімн „ад веку мы спалі“ нікто забараніць ня можа. Паставіковы Курылаўскага пастварніку паступіў зусім незаконна. Жаробковіцаму Гуртку, Баранавіцкага пав. Ц. С. просіць пераслаць у Вільню да Ц. С. білеты, якія Вы праслі сваім лістом уніважніць. Грамавіцаму Гуртку, Горадзенскага павету. Патрэбную літаратуру атрымайце ў павятовым камітэце. Парл. білет № 4336 на імя Кастусі Ариюха ўніважніца, як загублены. Сакольскому Гуртку, Слонімскага пав. На сабраныі ў закрыткі памішчаныі съпіваць свой гімн „ад веку мы спалі“ нікто забараніць ня можа. Паставіковы Курылаўскага пастварніку паступіў зусім незаконна. Жаробковіцаму Гуртку, Баранавіцкага пав. Ц. С. просіць пераслаць у Вільню да Ц. С. білеты, якія Вы праслі сваім лістом уніважніць. Грамавіцаму Гуртку, Горадзенскага павету. Патрэбную літаратуру атрымайце ў павятовым камітэце. Парл. білет № 4336 на імя Кастусі Ариюха ўніважніца, як загублены. Сакольскому Гуртку, Слонімскага пав. На сабраныі ў закрыткі памішчаныі съпіваць свой гімн „ад веку мы спалі“ нікто забараніць ня можа. Паставіковы Курылаўскага пастварніку паступіў зусім незаконна. Жаробковіцаму Гуртку, Баранавіцкага пав. Ц. С. просіць пераслаць у Вільню да Ц. С. білеты, якія Вы праслі сваім лістом уніважніць. Грамавіцаму Гуртку, Горадзенскага павету. Патрэбную літаратуру атрымайце ў павятовым камітэце. Парл. білет № 4336 на імя Кастусі Ариюха ўніважніца, як загублены. Сакольскому Гуртку, Слонімскага пав. На сабраныі ў закрыткі памішчаныі съпіваць свой гімн „ад веку мы спалі“ нікто забараніць ня можа. Паставіковы Курылаўскага пастварніку паступіў зусім незаконна. Жаробковіцаму Гуртку, Баранавіцкага пав. Ц. С. просіць пераслаць у Вільню да Ц. С. білеты, якія Вы праслі сваім лістом уніважніць. Грамавіцаму Гуртку, Горадзенскага павету. Патрэбную літаратуру атрымайце ў павятовым камітэце. Парл. білет № 4336 на імя Кастусі Ариюха ўніважніца, як загублены. Сакольскому Гуртку, Слонімскага пав. На сабраныі ў закрыткі памішчаныі съпіваць свой гімн „ад веку мы спалі“ нікто забараніць ня можа. Паставіковы Курылаўскага пастварніку паступіў зусім незаконна. Жаробковіцаму Гуртку, Баранавіцкага пав. Ц. С. просіць пераслаць у Вільню да Ц. С. білеты, якія Вы праслі сваім лістом уніважніць. Грамавіцаму Гуртку, Горадзенскага павету. Патрэбную літаратуру атрымайце ў павятовым камітэце. Парл. білет № 4336 на імя Кастусі Ариюха ўніважніца, як загублены. Сакольскому Гуртку, Слонімскага пав. На сабраныі ў закрыткі памішчаныі съпіваць свой гімн „ад веку мы спалі“ нікто забараніць ня можа. Паставіковы Курылаўскага пастварніку паступіў зусім незаконна. Жаробковіцаму Гуртку, Баранавіцкага пав. Ц. С. просіць пераслаць у Вільню да Ц. С. білеты, якія Вы праслі сваім лістом уніважніць. Грамавіцаму Гуртку, Горадзенскага павету. Патрэбную літаратуру атрымайце ў павятовым камітэце. Парл. білет № 4336 на імя Кастусі Ариюха ўніважніца, як загублены. Сакольскому Гуртку, Слонімскага пав. На сабраныі ў закрыткі памішчаныі съпіваць свой гімн „ад веку мы спалі“ нікто забараніць ня можа. Паставіковы Курылаўскага пастварніку паступіў зусім незаконна. Жаробковіцаму Гуртку, Баранавіцкага пав. Ц. С. просіць пераслаць у Вільню да Ц. С. білеты, якія Вы праслі сваім лістом уніважніць. Грамавіцаму Гуртку, Горадзенскага павету. Патрэбную літаратуру атрымайце ў павятовым камітэце. Парл. білет № 4336 на імя Кастусі Ариюха ўніважніца, як загублены. Сакольскому Гуртку, Слонімскага пав. На сабраныі ў закрыткі памішчаныі съпіваць свой гімн „ад веку мы спалі“ нікто забараніць ня можа. Паставіковы Курылаўскага пастварніку паступіў зусім незаконна. Жаробковіцаму Гуртку, Баранавіцкага пав. Ц. С. просіць пераслаць у Вільню да Ц. С. білеты, якія Вы праслі сваім лістом уніважніць. Грамавіцаму Гуртку, Горадзенскага павету. Патрэбную літаратуру атрымайце ў павятовым камітэце. Парл. білет № 4336 на імя Кастусі Ариюха ўніважніца, як загублены. Сакольскому Гуртку, Слонімскага пав. На сабраныі ў закрыткі памішчаныі съпіваць свой гімн „ад веку мы спалі“ нікто забараніць ня можа. Паставіковы Курылаўскага пастварніку паступіў зусім незаконна. Жаробковіцаму Гуртку, Баранавіцкага пав. Ц. С. просіць пераслаць у Вільню да Ц. С. білеты, якія Вы прасл